

Nr 303.

Av herr **Bergman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen nr 271 angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m. av den 5 mars 1937 har Kungl. Maj:t på grundval av 1936 års lärarutbildningssakkunnigas betänkande framlagt förslag om provisorisk utvidgning av provårsinstitutionen. Enligt propositionen skulle denna utvidgning bestå däri, att vid de nuvarande provårsläroverken ett större antal lärarkandidater antoges, men att en del av deras utbildning, i fråga om såväl handledning som auskultation, förlades till andra läroanstalter än de egentliga provårsläroverken för att möjliggöra mottagandet av det ökade antalet. För rektorer vid dessa andra läroanstalter föreslås i enlighet med sakkunnigbetänkandet ökade arvoden; för lärare, som tagas i anspråk för handledning av lärarkandidaterna, föreslås handledararvoden men *icke* de lärararvoden om 300 kronor, som tillkomma samtliga ordinarie lärare vid provårsläroverken.

Då Kungl. Maj:t och alla i ärendet hörda myndigheter samt den pedagogiska erfarenheten stämma överens däri, att en utvidgning av provårsinstitutionen för närvarande är nödvändig för fyllandet av läroverkens behov av utbildade lärarkrafter, kan diskussionen under avvaktan på den definitiva lösningen av lärarutbildningen i sin helhet begränsas till frågan om den under nuvarande förhållanden lämpligaste lösningen av provårsproblemet. Den i kungl. propositionen föreslagna anordningen att på andra undervisningsanstalter än provårsläroverken avlasta den ökning i arbetet, som den nödvändiga ökningen av antalet lärarkandidater medför, synes icke stå i överensstämmelse med billighetens och rättvisans krav, enär handledare vid dessa andra läroverk icke få åtnjuta den lönekomensation, som tillkommer lärare vid provårsläroverk. Lärarutbildningssakkunnigas motivering för att lärare vid dessa andra läroanstalter ej böra erhålla lärararvoden, på vilken motivering Kungl. Maj:t grundar sitt förslag, är den, att deras befattning med den praktiska lärarutbildningen är relativt begränsad och »att lärararvoden ej utginge vid högre latinläroverket i Göteborg som . . . f. n. hade en likartad användning» (prop., sid. 208). Häremot kan anföras: 1:o att det torde vara ytterst svårt att på förhand utan hänsynstagande till den praktiska utformningen av provårshandledningen från fall till fall bedöma graden av »den relativt begränsade omfattningen av deras befattning med den praktiska lärarutbildningen» (prop., sid 208), samt att med anspråk på rättvisa fastslå, att denna »deras befattning med den praktiska lärarutbildningen» icke sva-

rar mot det arvode, som alltid utgår till lärare vid provårsläroverk, även om de i mindre eller ingen utsträckning tjänstgöra som handledare; 2:o) att den åsyftade provårsundervisningen, som sedan år 1925 utan särskilt lärararvode åt handledarna ägt rum vid högre latinläroverket i Göteborg, är ett *frivilligt* åtagande av lärarna i klassiska språk, vilket icke bör kunna bliva prejudicerande för ett stadgande, som skulle *ålägga* lärare att för ojämförligt mindre lön än provårsläroverkens lärare utföra ett pedagogiskt arbete, som måste anses likvärdigt med de senares.

Högre latinläroverket i Göteborg var till utgången av år 1922 provårsläroverk. Den indragning av provårsundervisningen, som då skedde, visade sig emellertid förhastad, när redan vårterminen 1925 provårskurs i latin måste med Kungl. Maj:ts särskilda medgivande dit förläggas. Då Kungl. Maj:t den 13 november 1924 medgav en lärarkandidat rätt att samtidigt med att han i vanlig ordning genomgick provårskurs vid högre realläroverket i Göteborg i engelska och franska utan kostnad för statsverket jämväl genomgå provårskurs i latin vid högre latinläroverket i Göteborg, framhöll skolöverstyrelsen i sitt tillstyrkande, att »ett sådant tillfälligt och partiellt återupplivande av kursen, som satts i fråga, icke torde kunna åläggas rektor och lärare», men att skolöverstyrelsen inhämtat »att rektor och vederbörande lärare ingenting hava att invända mot den ifrågasatta anordningen samt att preliminär överenskommelse har träffats mellan å ena sidan dem, å andra sidan sökanden angående den ersättning, som kan anses skälig för det extra arbete, anordningen skulle försäkra rektor och lärare». Skolöverstyrelsen understryker sålunda härvidlag åtagandets frivillighet. Med anledning av att dylika provårskurser i klassiska språk även sedermera förlades till högre latinläroverket i Göteborg, framhöll ämneskonferensen i klassiska språk vid detta läroverk i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 september 1934, att då en »anordning som av kungl. skolöverstyrelsen den 30 oktober 1924 betecknades som 'ett tillfälligt och partiellt återupplivande' av provårskursen vid högre latinläroverket . . . visat sig motsvara ett konstant behov och utvecklats till en fast institution», det icke syntes konferensen rimligt, »att denna i fortsättningen behåller karaktären av ett lärarnas frivilliga åtagande, varvid förutsättes, att dessa som ersättning för sitt ökade arbete endast skola erhålla en ringa del av det särskilda arvode, som utgår till samtliga ordinarie lärare vid provårsläroverk». Konferensen hemställde därför i underdånighet, »att ordinarie lärare vid högre latinläroverket i Göteborg, vilkas tjänst omfattar latin eller latin och grekiska, måtte bliva i fråga om såväl åligganden som löneförmåner jämställda med ordinarie ämneslärare vid provårsläroverk». Då under nuvarande förhållanden den i kungl. propositionen avsedda utvidgningen av provårsinstitutionen synes skola gälla även andra ämnen än latin och grekiska, bör i ovannämnda skrivelse förda resonemang äga tillämpning på samtliga ämneslärares åligganden vid de läroanstalter, till vilka delar av de ordinarie provårsläroverkens utbildningskurser förläggas.

Då i kungl. propositionen principen *lika lön för lika arbete* varit vägledande för den ifrågasatta allmänna löneregleringen, synes det egendomligt, att

denna princip i fråga om den provisoriska utvidgningen av provårsinstitutionen icke beaktats.

Förutom billighet och rättvisa tala även pedagogiska skäl mot den i Kungl. propositionen föreslagna anordningen. Att förlägga vissa av en lärarkandidats undervisningsserier eller auskultationer till ett läroverk och vissa till ett annat måste leda till en icke önskvärd splittring av vederbörandes utbildning; kontakten mellan lärarkandidaten och utbildningsanstalten blir mindre. Dessutom måste givetvis vid själva undervisningsarbetet under provåret, om detta förlägges till tvenne anstalter, vissa svårigheter uppstå vid det metodiska anordnandet av serier och auskultationer. Önskvärt är därför, att lärarkandidatens hela utbildning kunde förläggas till ett läroverk.

Ett studium av kungl. propositionen giver vid handen, att de läroverk, som i likhet med kungl. skolöverstyrelsen i fråga om provårsinstitutionen avstyrkt sakkunnigas förslag, beaktat ovan angivna synpunkter. Såväl kollegiet vid högre latinläroverket å Norrmalm som kollegiet vid högre allmänna läroverket å Södermalm betonar önskvärdheten av provårsutbildningens enhetlighet, och rektor och kollegiet vid högre realläroverket i Göteborg understryka de nackdelar, som uppkomma därav, att undervisningen vid de utnyttjade läroanstalter, som icke äro provårsläroverk, »skulle vara förenad med det obehag och besvär, som följer med auskultation, utan att någon ersättning därför utginge, och med handledning, som endast ersattes med mindre belopp än vid provårsläroverken» (prop. sid. 210).

Det bör kanske här framhållas, att högre latinläroverket i Göteborg icke beretts tillfälle att avgiva yttrande, trots att detta läroverk intill utgången av år 1922 varit provårsläroverk och från och med vårterminen 1925 varje termin med undantag av läsåret 1931—1932 haft provårsserie i klassiska språk (vid något tillfälle även i filosofi), vilka i prejudicerande syfte omnämnts i kungl. propositionen.

Skolöverstyrelsen, som av ovan anförda och andra skäl avstyrker sakkunniges förslag, föreslår i stället, att förutvarande sex provårsläroverk bibehållas, men att tillfälliga provårskurser anordnas och förläggas till högre latinläroverket i Göteborg och högre allmänna läroverket för flickor i Stockholm, varvid ordinarie ämneslärare vid dessa läroverk böra erhålla det arvode, som författningsenligt skulle tillkomma dem såsom lärare vid provårsläroverk. Enligt skolöverstyrelsens beräkningar skulle detta förslag draga en årlig kostnad av 34,000 kronor, medan lärarutbildnings-sakkunnigas förslag belöpte sig till 21,000 kronor. Emellertid torde denna relativt blygsamma ökning på 13,000 kronor väl uppvägas av de fördelar, skolöverstyrelsens förslag erbjuder. Behovet av ännu ett humanistiskt provårsläroverk är stort på grund av den förskjutning till de humanistiska ämnenas förmån, som skett under de senaste åren. Som ett exempel på detta förhållande kan anföras, att lärarkandidater med matematik, fysik och kemi vid högre realläroverket i Göteborg voro: höstterminen 1933 inga; höstterminen 1934 två; höstterminen 1935 två och höstterminen 1936 två. Med hänsyn till Göteborgs humanistiska högskola, vars studenter böra beredas möjlighet att i samband med

studietiden gå provår, synes kravet på förläggande av provårskurs till högre latinläroverket i Göteborg vara berättigat. På grund av den pågående starka ökningen av antalet kvinnliga studerande vid läroverken samt den ökade tillströmningen till lärarbanan av kvinnliga lärarkrafter synes det även välbetänkt att förlägga en provårskurs till högre allmänna läroverket för flickor i Stockholm.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 271 angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m. i de delar, som beröra provisorisk utvidgning av provårsinstitutionen, och att riksdagen ville besluta i enlighet med skolöverstyrelsens förslag om inrättande av nya tillfälliga provårskurser vid högre latinläroverket i Göteborg och vid högre allmänna läroverket för flickor i Stockholm.

Stockholm den 10 april 1937.

J. Bergman.
